BÖLÜM 7

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Tufan BİTİR[1]

GİRİŞ

Günümüz dünyasında sürekli değişim ve gelişim yaşandıkça, bireylerin ihtiyaçları çeşitlenmiş ve bu nedenle farklı sebeplerle çeşitli toplumlarla bir arada olma gereksinimi doğmuştur. Bir araya gelen topluluklar iletişim ihtiyaçlarını karşılayabilmek için farklı bir dil öğrenmek durumunda kalmışlar ve dolayısıyla ana dillerinin dışında yabancı bir dil öğretme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede yabancı dil öğretiminin en eski dönemlerden beri toplumların kültürlerarası iletişim ihtiyacından kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim Barın (1992), bireyler, toplumlar ve milletler arasında; kişisel, kurumsal ve uluslararası düzeyde çeşitli ilişkiler bulunduğunu, bu ilişkilerin bilim, siyaset, askeriye, eğitim, turizm, kültür, sanat, ticaret ve iletişim gibi alanlarda sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için ana dilin yanında uluslararası yabancı dillerin öğrenilmesinin zorunlu olduğunu ifade etmektedir.

Yabancı dil, kişinin ana dilinden farklı olarak, çeşitli sebeplerle kasıtlı ve planlı bir şekilde daha sonra edindiği dildir. Buradaki "kasıtlı ve planlı" ibaresi, yabancı bir dilin belirli kurallar dâhilinde öğretilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yabancı dil öğrenen bir bireyin, dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinde yeterlilik kazanması ve bu dili toplumsal yaşamda doğru ve uygun biçimde kullanabilmesi, öncelikle o dilin kurallarını anlamasına bağlıdır. Batstone (2003), bu durumun bireyin öğrenmeye çalıştığı dilin sözcük bilgisi, cümle yapısı ve anlam boyutunu içeren, temelde planlı bir "dil sistemi"ne dayandığını ve bu sistemin öğrenme sürecinde belirleyici bir rol oynadığını belirtmektedir. Bu yapının da kuşkusuz o dile ait "dil bilgisi" yapısı olduğunu belirterek dil bilgisinden yararlan-

[1] Dr., Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), tufan_bitir@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-9260-6354

DOI: 10.37609/akya.3832.c1022

yardımcı olur. Bu bağlamda, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının, hangi seviyede olursa olsun, dil bilgisi konuları ile dört temel dil becerisinin birbirini destekleyecek şekilde düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır. Dil bilgisi ve diğer becerilerin birlikte gelişmesi, dil öğretiminin kalıcılığını artırmaktadır. Ayrıca son yıllarda teknolojinin hayatımızın her alanında yaygınlaşarak kullanılıyor olması ve yabancı dil öğretiminde hedef kitlenin teknoloji çağının merkezindeki olması, dijital araçların öğretimin bir parçası hâline gelmesini kaçınılmaz kılmıştır. Ders materyalleri hazırlanırken bu faktör dikkate alınmalıdır. Günümüzde teknolojinin hızla ilerlediği ve kitle iletişim araçlarının eğitimde yaygın olarak kullanıldığı bir dönemde, dil öğretimini desteklemek amacıyla öğretim yöntemlerinin dijital platformlarla entegrasyonu büyük bir önem taşımaktadır. İnteraktif dil öğrenme uygulamaları, çevrim içi dil değişim programları ve sanal sınıflar, öğrencilerin dil becerilerini geliştirirken aynı zamanda öğrenme süreçlerini daha etkili ve eğlenceli hale getirmektedir. Ayrıca, sosyal medya ve video tabanlı içerikler, öğrencilerin dil becerilerini gerçek hayatla daha fazla ilişkilendirmelerine olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak, yabancılara Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretiminin bağımsız bir disiplin olduğu göz ardı edilmemeli ve bu alanda belirlenmiş temel ilkeler doğrultusunda hareket edilmelidir. Bu ilkeler doğrultusunda güncel yaklaşım, yöntem ve teknikler seçilmeli ve öğretim sürecinde uygulamalarda bu unsurlar dikkate alınmalıdır.

KAYNAKLAR

Abu-Melhim, A. R. (2009). Attitudes of Jordanian college students towards learning English as a foreign language. *College Student Journal*, *43*(2), 682-694.

AOÖÇ. (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi öğrenim, öğretim ve değerlendirme.* Frankfurt/Main, Almanya: Telc GmbH.

Akbulut, S. & Yaylı, D. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi A1-A2 düzeyi ders kitapları üzerine bir izlence çalışması. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE), II*, 35-46.

Atay, A. & Ökten, C. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi ders planı önerisi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, *10*(1), 24-43.

Avcı, Y. & Küçük, S. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimi. *Turkish Studies*, *12*(35), 49-67.

Aydoğu, C., Ercanlar, M. & Aydınalp, E. B. (2017). Fransızca yabancı dil öğretiminde eylem-odaklı yaklaşıma dayalı bir uygulama örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *32*(4), 760-779.

Barın, E. (1992). *Yabancılara Türkçe öğretiminde bir metot denemesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Barın, E. (1994). Yabancılara Türkçe öğretim metodu. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, *17*, 53-56.

Batstone, R. (2003). Grammar. England, Oxford: Oxford University Press.

Benzer, A. (2020). *Dil öğretiminde işlevsel dil bilgisi.* Ankara: Pegem Akademi.

Borg, S. (2003). Teacher cognition in grammar teaching: A literature review. *Language Awareness*, *12*(2), 96-108.

Bozavlı, E. (2012). İş birliğine dayalı öğrenme yöntemiyle yabancı dil öğretimi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(1), 31-40.

Bölükbaş, F. & Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies, 5*(4), 221-235.

Calp, M. (2010). *Özel eğitim alanı olarak Türkçe öğretimi.* Ankara: Nobel Yayın.

Calp, M. (2017). Yabancılara Türkçe öğretiminde alternatif bir yöntem: İşitsel-dilsel yöntem. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, *5*(4), 611-633.

Celce-Murcia, M. (2002). *Teaching English as a Second or Foreign Language.* (3rd ed.). Boston: Heinle & Heinle Publishers.

Cem, A. (2005). Dil bilgisi öğretiminde biçim-anlam-kullanım üçlüsü: ders malzemesi ve uygulama önerisi. *Dil Dergisi*, *128*, 7-11.

Chomsky, N. (1957). *Syntactic structures.* Berlin: Mouton de Gruyter.

Ciubancan, M. (2013). From task-supported teaching to task-based learning. *Euromentor Journal, 4*(1), 56-65.

Delibaş, M. (2025). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan yaklaşım ve yöntemler. *Disiplinlerarası Dil ve Kültür Çalışmaları*, *3*(1), 97-114.

Demir, A. & Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *TÜBAR,* (30), 51-72.

Demircan, Ö. (2013). *Yabancı dil öğretim yöntemleri.* İstanbul: Der Yayınları.

Demirel, Ö. (2012). *Yabancı dil öğretimi.* Ankara: Pegem Akademi.

Demirel, Ö. & Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi.* (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Ekawati, A. D. (2017). The effect of TPR and audio-lingual method in teaching vocabulary viewed from students' IQ. *Journal of ELT Research, 2*(1), 55-67.

Ellis, R. (2006). *Current issues in the teaching of grammar: An SLA perspective*. TESOL Quarterly, *40*(1), 83-107.

Erdem, M. D., Gün, M. & Sever, P. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yöntem seçimi ve alternatif yöntemler. *Turkish Studies, 10*(11), 549-566.

Erdem, İ. & Bahşi, N. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, *20*(43), 9-35.

Erdil, M. (2025). Yabancı öğrencilerin A1 düzeyinde Türkçe dil bilgisi yeterliklerini değerlendirmeleri. *Eğitim Dil ve Edebiyat Dergisi*, (6), 1-15.

Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi.* İstanbul: Bayrak Yayınları.

Göçen, G. (2023).Yabancılara Türkçe öğretiminde yaklaşım, yöntem ve teknikler. Yakup Yılmaz ve Önder Çangal (Ed.), *Yurt dışında Türkoloji ve Türkçe öğretimi-2: Yabancılara Türkçe öğretimi içinde* (ss. 217-242). Kırklareli & Erzurum: Fenomen Yayıncılık & RumeliYA Yayıncılık.

Göçen, G. ve Okur, A. (2020). Dil öğretim kuramları ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak yöntem ve teknikler. Halit Karatay (Ed.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı* içinde (ss. 123-175). Ankara: Pegem Akademi.

Gömleksiz, M. N. (2000). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler ve yöntem sorunu. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *5*, 253-264.

Gültürk, Z. & Karakuş, N. (2025). Yabancılara Türkçe öğretiminde drama yönteminin deyim öğretimine etkisi. *International Journal of Language Academy: IJLA*, *13*(1), 129-145.

Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *8*(15), 123-148.

Güneş, F. (2013). Yapılandırıcı yaklaşımla dil bilgisi öğretimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 9*(3), 171-187.

Güzel, A. & Barın, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Hans, A. & Hans, E. (2017). Role of grammar in communication. *International Journal of English Language, Literature in Humanities*, *5*(1), 39-50.

Hao, Y. (2017). EFL teaching methods. *Journal of Language Teaching and Research*, *8*(4), 742-749.

İşcan, A. (2007). İşlevsel dil bilgisinin Türkçe öğretimindeki yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9*(1), 253-258.

İşcan, A. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin sorunlarına ilişkin bir değerlendirme. *Aydın Tömer Dil Dergisi, 5*(1), 119-138.

Kardaş, D. & Bayrak Cömert, Ö. (2021).Yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretiminde geribildirimin öğrenici başarısına etkisi üzerine bir araştırma. *Turkish Studies-Educational Sciences*, *16*(1), 423-434.

Kaya, F. B. (2023). Yabancılara Türkçe öğretiminde dil bilgisi. Yakup Yılmaz ve Önder Çangal (Ed.), *Yurt dışında Türkoloji ve Türkçe öğretimi 2: Yabancılara Türkçe öğretimi içinde* (ss. 193-216). Kırklareli & Erzurum: Fenomen Yayıncılık & RumeliYA Yayıncılık.

Kılıçaslan, E. (2015). *Yabancılara Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Koda, K. (2005). *Insights in to second language reading: a cross-linguistic approach.* Cambridge: Cambridge University Press.

Korkmaz, E. (2018). Yabancılara Türkçe öğretiminde yaşanan bazı sorunlar ve çözümleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *15*(1), 89-104.

Krashen, S. D. & Terrell, T. (1983). *The natural approach: Language acquisition in the classroom.* Oxford: Pergamon.

Larsen-Freeman, D. (2003). *Teaching Language: From Grammar to Grammaring*. Heinle.

Larsen-Freeman, D. (2011). *Tecniques and principles in language teaching.* Oxford University Press.

Li, W. (2012). An eclectic method of college English teaching. *Journal of Language Teaching and Research, 3*(1), 166-171.

Liu, Q. & Shi, J. (2007). An analysis of language teaching approaches and methods - effectiveness and weakness. *US-China Education Review, 4*(1), 69-71.

Lock, G. (1996). *Functional English grammar: an ıntroduction for second language teachers*. Cambridge: Cambridge University Press.

Memiş, M. R. & Erdem, M. D. (2013). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanım özellikleri ve eleştiriler. *Turkish Studies, 8*(9), 297-318.

Nunan, D. (1991). Communicative tasks and the language curriculum. *TESOL Quarterly, 25*(2), 279-295.

Özbay, M. (2012). *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi*. Pegem Akademi Yayınları.

Özcan, S. K. & Çevik, A. (2025). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kuantum Yazma Tekniğinin Yazma Becerisi Üzerindeki Etkisi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *19*(51), 67-91.

Richards, J. C. & Rodgers, T. S. (2002). *Approaches and methods in language teaching.* Cambridge University Press.

Savignon, S. J. (1991). Communicative language teaching: State of the art. *TESOL Quarterly, 25*(2), 261–277.

Spada, N. & Lightbown, P. M. (1999). Instruction, first language influence, and developmental readiness in second language acquisition. *The Modern Language Journal*, *83*(1), 1-22.

Taşkaya, Y. (2021). Yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde "Özel Metin" kullanımı ve bu metinlerin öğrenci başarısına etkisi. *Turkish Journal of Educational Studies*, *8*(2), 291-318.

Tosun, C. (2006). Yabancı dil öğretim ve öğreniminde eski ve yeni yöntemlere yeni bir bakış. *Çankaya University Journal of Arts and Sciences,* (5), 79-88.

Yaylı, D. & Yaylı, D. (2011). Yabancı dil öğretimi yaklaşımları ve yöntemleri. D. Yaylı ve Y. Bayyurt (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi politika yöntem ve beceriler* içinde (ss. 7-28). Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Yılmaz, Ö. & Dilidüzgün, Ş. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dil bilgisi öğretimi üzerine öğrenci görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, *7*(1), 217-234.

Young, R. (2005). The silent way. M. Byram (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning* içinde (pp. 546-548). London: Routledge.

Yurtbaşı, M. (2013). *Sınıflandırılmış kavramlar sözlüğü*. İstanbul: Tor Ofset.